

OB SEDEMDESETLETNICI AKADEMIKA FRANCA JAKOPINA

Akademik Franc Jakopin je dopolnil sedemdeset let tako rekoč ob koncu vročega slovenskega poletja 1991. Rojen je bil 29. septembra 1921 v Dramljah pri Celju in je preživel prvih dvajset let še v prvi Jugoslaviji. Osemindvajsetleten je nato postal asistent za ruski jezik v Seminarju za slovansko filologijo, potem ko je končal študij slavistike, primerjalne indoevropistike in narodne zgodovine na ljubljanski univerzi že v prvih štirih letih druge Jugoslavije. Leta 1953 je bil povabljen za lektorja slovenščine v Göttingen in se tam hkrati spopolnjeval v splošnem in slovanskem jezikoslovju. Podobno se je spopolnjeval leta 1959 v Krakovu in Varšavi v polonistiki, leta 1963 in 1969 v Moskvi v rusistiki ter leta 1973 in 1978 v Minsku v belorusistiki. Svoje znanje in poznavanje slovanskega sveta in različnih metod pri obravnavanju jezikoslovne problematike je vrh tega dopolnil z večkratno udeležbo na tečajih ruščine, bolgarščine, makedonščine, češčine, lužiške srbsčine in romunščine. Vmes je iz asistenta za ruski jezik napredoval leta 1960 v predavatelja in leta 1966 v višjega predavatelja, uspešen zagovor doktorske disertacije z naslovom *Poglavja iz slovenske antroponimije* leta 1978 pa mu je naslednje leto prinesel naziv izrednega profesorja na Oddelku za slovanske jezike in književnosti. Kot tak je med drugim gostoval na univerzah v Celovcu in Trstu. Leta 1983 je postal znanstveni svetnik, ko je prišel za upravnika na Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, pri čemer velja posebej izpostaviti še njegovo sodelovanje v pravopisni komisiji ter predsedovanje glavnemu uredniškemu odboru *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* v zadnjih petih letih. Leta 1987 je postal dopisni, leta 1989, ko se je upokojil, pa tudi redni član SAZU.

Opus akademika Jakopina obsega dolgo vrsto ocen, poročil, razprav in knjig. Objavljati je začel zelo zgodaj. Leta 1955 je po vrnitvi iz Göttingena objavil svojo prvo razpravo že v prvem letniku Jezika in slovstva, čigar glavni in odgovorni urednik je bil pozneje v letih 1970-73, hkrati pa je tedaj začel objavljati tudi v Slavistični reviji. Mimo teh dveh revij prinašajo veliko njegovih razprav zlasti zborniki predavanj in simpozijjski zborniki Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture.

Zelo raznoteri so pri tem naslovi Jakopinovih slovenističnih razprav: *O v in u v slovenski knjižni izreki* (JiS 1), *K izgovoru končnega in predkonzonantičnega l* (JiS 2), *Raba pogojnih veznikov* (JiS 6), *O glagolskih naglasnih dubletah* (JiS 8), *K uvrstitvi moških samostalnikov na -r* (JiS 9), *Sklanjatev moških samostalnikov na -r* (Jezikovni pogovori, 1965), *O akcentu slovenskega glagola* (Jezikovni pogovori, 1965), *Slovenska dvojina in jezikovne plasti* (JiS 11), *Akcentске in morfološke dublete v slovenskem pesništvu od Prešerna do danes* (SSJLK 3), *Substantivizacija pridevnikov v slovenščini* (SSJLK 5), *Nekaj značilnosti najfrekventnejših slovenskih priimkov* (Wiener Slavistisches Jahrbuch 21), *Priimek Škerlj v sestavu današnjih slovenskih priimkov* (Linguistica 15), *Vprašanje naglaševanja priimkov v slovenščini* (Onomastica jugoslavica 6), *Struktura slovenskih priimkov v statistični osvetlitvi* (SR 25), *Osebnna imena na Slovenskem ob prehodu v 16. stoletje* (SSJLK 20), *Zum aktuellen Stand der Slovenistik* (Sprachen und Literaturen Jugoslaviens, Wiesbaden 1985), *O nalogah slovenske sociolinguistike* (Stanje in razvoj družbenih znanosti na Slovenskem, 1985), *Jezikovna in pisna adaptacija imen v slovenskih besedilih 16. stoletja* (Družbena in kulturna podoba slovenske reformacije, 1986) in *Slovenski knjižni jezik in njegov slovar* (SSJLK 27).

Naslovi Jakopinovih rusističnih razprav so videti bolj poredki:

Vprašanje norme v sodobnem ruskem knjižnem jeziku (JIS 7), *Ruski pravopis na razpotju* (JIS 10), *Vprašanje norme in kulture ruskega knjižnega jezika* (JIS 20) in *Najpogostejši ruski prirniki in vzhodno krščanstvo* (Znanstveno srečanje ob tisočletnici pokristjanjenja Rusije, 1990).

Zato pa je več slovenistično-rusističnih tem: *K tipologiji slovenskega in ruskega glagola* (SSJLK 2), *O deležu ruskih elementov v razvoju slovenskega knjižnega jezika* (SR 16), *Glagoli premikanja v slovenščini in ruščini* (SSJLK 7), *Primerjava adaptacije tujega besedja v ruščini in slovenščini* (JIS 17), *Slovensko-russkie akcentnye otnošenija i ih rol' v izučeni russkogo jazyka slovincami* (Lingvističeskie osnovy i metodičeskie problemy interferencii pri izučeni russkogo jazyka slavjanami, Sofija 1973) in *K vprašanju ruskih jezikovnih prvin v slovenščini* (SSJLK 15).

Te teme se razvijajo tudi v širše slavistične teme: *K vprašanju substantivizacije pridevniških besed v slovanskih jezikih* (SSJLK 9), *Župančič in leksikalni slavizmi v slovenskem knjižnem jeziku* (Oton Župančič. Simpozij 1978), *K vprašanju slavizmov v slovenskem knjižnem jeziku* (Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, 1982), *Pleteršnikov slovar in sočasno slovansko slovaropisje* (Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, 1983), *Poskus jezikovne primerjave odlomkov iz slovanskih medicinskih besedil* (Medicinski razgledi 23), *Stilne oznake (kvalifikatorji) v slovenskem in drugih slovanskih slovarjih knjižnega jezika* (SSJLK 22) in *Jezikovna oznaka slovanskih medicinskih odlomkov* (Slovenski jezik v znanosti 1).

Posebno obsežno je naposled področje Jakopinovih razprav iz zgodovine slovenistike in slavistike: *Vatroslav Oblak. Ob stoletnici rojstva* (Celjski zbornik, 1964), *Vprašanje beloruskega jezika in jezikoslovja* (JIS 15), *Jan Baudouin de Courtenay — slovenski dialektolog* (1845-1929). *Ob stoletnici prvega obiska v Sloveniji* (SSJLK 8), *Pogled na starejše in noveje obravnave slovenskega jezika* (SJLK 1974), *Krog Nahtigalovih korespondentov — jezikoslovcev in filologov. Nahtigalov prispevek slovenski znanosti in kulturi* (Nahtigalov zbornik, 1977), *Albanološke študije Rajka Nahtigala* (JIS 23), *Kopitarjevo izročilo v Miklošičevem delu* (SSJLK 16), *Rajko Nahtigal (1877-1958) — imenoslovec* (Vtora jugoslovenska onomastička konferencija, Skopje 1980), *Miklošičev pomen za slovansko imenoslovje (ob devetdesetletnici smrti)* (Četrta jugoslovenska onomastična konferenca, 1981), *Kopitar in slovanska filologija* (Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, 1981), *Miklošič in njegovi slovenski učenci* (SSJLK 17), *Jernej Kopitar in romunsčina* (Radovi 5. jugoslovensko-rumunskog simpozijuma, Beograd 1982), *Pohl in Gustman kot leksikografa* (Leksikologija i leksikografija, Sarajevo 1988), *Tine Logar — slovenski dialektolog in jezikovni zgodovinar* (Zbornik razprav iz slovanskega jezikoslovja, 1989), *Jan Baudouin de Courtenay u jezykoznavstwie slowerskim* (Jan Niecisław Baudouin de Courtenay a lingwistyka światowa. Varšava 1989), *Fran Ramovš kot imenoslovec* (Razprave SAZU. Razred za filološke in literarne vede 13), *Miklošičev pomen v zgodovini slavistike. Ob stoletnici njegove smrti* (JIS 36) in *Delo Frana Ramovša za Slovensko akademijo znanosti* (Jezikoslovni zapiski 1).

Med knjigami, ki jih je akademik Jakopin objavil, je ob delu s tujci najprej nastal *Učbenik slovenščine za tujce* v štirih jezikih v izdaji Izseljenske matice leta 1962. Za delo s študenti ruščine so nato nastali *Sodobni ruski prozni teksti z jezikovnim komentarjem* (1964) ter *Rusko-slovenski šolski slovar* (1965). Posebno mesto med temi deli zavzema *Slovnica ruskega knjižnega jezika* (1968), ki poglobljeno, predvsem pa sodobno obravnava snov in ki je v marsičem pomagala prenoviti tudi slovensko slovnicaarstvo. Franc Jakopin je nadalje soavtor *Jezikovnega priročnika za napovedovalce* (1971), *Leksikona Cankarjeve založbe* (1973 in 1988) in *Slovenskih krajevnih imen* (1985).

Posebej pa je potrebno imenovati Jakopina organizatorja znanosti. Ves čas od začetka je član pripravljalnega odbora Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, in ko je bil leta 1977 šestinpetdesetleten že drugič predsednik tega odbora, je uvedel pomembno novost v obliki organiziranja uvodnega mednarodnega znanstvenega simpozija, tedaj

posvečenega stoletnici rojstva Rajka Nahtigala. Simpozija se je udeležilo veliko uglednih znanstvenikov z vsega sveta in njihove referate je še isto leto izdal v Nahtigalovem zborniku. Podobno je bil tudi urednik zbornika predavanj XIII. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture (1977), zbornika referatov s Četrte jugoslovanske onomastične konference (1981), Razprav o slovenskem jeziku Jakoba Riglerja (1986) in Zbornika razprav iz slovanskega jezikoslovja Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici (1989).

Še več del je izšlo v Jakopinovem souredništvu, pogosto pa tudi na njegovo pobudo: *Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (1981), *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (1982), *Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (1983), *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi* (1984), *Slovar slovenskega knjižnega jezika IV* (1985), *Družbena in kulturna podoba slovenske reformacije* (1986), *Besedišče slovenskega jezika I-II* (1987), *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura* (Obdobja 8), *Slovenski pravopis 1. Pravila* (1990) in *Slovar slovenskega knjižnega jezika V* (1991).

Akademik Jakopin je začel svojo znanstveno pot kot učenec dveh znamenitih učiteljev: slovenista Frana Ramovša in rusista Rajka Nahtigala. Ta dva sta mu dala trdno podlago in strokovno širino za nadaljnje razgledovanje po slovanskem svetu, vzgojila pa sta ga tudi v ljubezni do dveh sicer sorodnih slavističnih ved, slovenistike in rusistike. Ta dvojnost mu je pomagala presegati zaprtost v izključno slovenistične ali rusistične teme, delo s tujimi slovenisti in domačimi rusisti pa ga je napotilo tudi na to, da je diahrono primerjanje jezikov, ki sta ga gojila učitelja, kmalu začel dopolnjevati z njihovim sinhronim soočanjem. Svoje delo je pri tem vedno opravljal s trezno prodornostjo, s podkovanostjo v stroki in razgledanostjo v njej, predvsem pa z zgledno strpnostjo do starejših in do mlajših, do svojih učencev, kar je pogoj za organski in vsestranski razvoj znanstvenika in znanosti, ki ji služi. Ne nazadnje je Jakopinovo upravištvu na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša sprostilo delovno označje, spodbudilo nadaljnjo strokovno rast sodelavcev, sprožilo uvajanje nove, računalniške obdelave jezikovnega gradiva.

Vlado Nartnik

¹ Ljubo Kovač: O Nahtigalovem učeniškem delu. *Pravopis*, 28. 11. 1975.

² Branko Gradišnik, *Priloga književnosti*, V: *Črna kronika*, prilož. str. 77.

³ Branko Gradišnik, *Književna predgovorja*, Ljubljana, 1. januar 1980, str. 10.

⁴ Ljubo Kovač: *Književna predgovorja*, Ljubljana, 1. januar 1980, str. 10.